

Իսկ եթէ Մէհմէտ Ալին իրաւունքի
այսչափ պարզ կէտ մ'անգամ ըմբռ-
նելու անկարող մէկն է, ինչպէս պի-
տի կրնայ ուրեմն Պարսկաստանը կա-
ռավարել. այդպիսի արինածարաւ
գազանի մը գահ բարձրանալուն և
անոր հպատակը դառնալու դէմ մղ-
ւած կռուին օգնելու իրաւունք և
պարտականութիւն կունենայ պարս-
կաստանցի ամէն մարդ, ինչ ազգու-
թեան ալ պատկանի:

Մ. ֆ.

ՏԱՐՈՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՔԱՅԲԱՅՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Բաց նամակ հետաքրքրողներուն

Մեր ազգային կարևոր ձեռնարկ-
ներից մին կը գտնուի այսօր քա-
յան նամակ վրայ:

Շահագրգռած տարօնցին, գոր-
ծին գրքից նպատակները, համայն
հայ հասարակութիւնը բացատրու-
թիւններ կուզեն, բնականաբար,
իրենց սրտին մօտ եղած գործի խան-
գարման պատճառների մասին:

Ներքոյ ստորագրեալը ևս, իբրև
յիշեալ ձեռնարկի մասնակիցներից
մին, պարտք կը սեպէ լոյս սփռել
խնդրին մօտ կողմերուն վրայ: Աւե-
լին գիտցողները թող լրացնեն պա-
կասը:

I. Երեսփ. ժողովի որոշումները ևս
Քաղաք. ժողովի գործադրութիւնը 1910ի
օգոստոսի սկզբին կայացած գաւառ.
երեսփ. ժողովը կանգ առնելով գործի
ապագայ ուղղութեան վրայ, որոշեց

Ա.) կրթական գործը շարունակել
անցեալ տարւոյ նման բարեփոխ-
ւած կրթական տուրքի և ընդհա-
նուր, պարտադիր ձրի սկզբունքնե-
րուն վրայ:

Բ.) Այս որոշման չենթարկուողնե-
րին զրկել ազգային Սահմանագրու-
թեամբ նախատեսուած իրաւունք-
ներից և

Գ. խնդրել Դաշնակցութիւնից
կրթական գործի մէջ անցեալ տար-
ւոյ նման աշխատիլ համեմատաբար
առաջնորդարանին հետ:

Երեսփոխանական ժողովի որոշ-
մանց գործադրութեան համար մեր
գաւառական ազգային վարչութիւնը
— ի դիմաց առաջնորդի և քաղաք.
ժողովի — ուսումն. տարւոյ ըս-
կըզբից ի վեր կանգնեց սոսկ ձեռ-
կան հողի վրայ, ցոյց չտալով անհրա-
ժեշտ ցանկութիւնն ու կարողութիւ-
նը:

Գործի յաջողութեան համար
վարչութիւնը ոչ անձամբ աշխատե-
ցաւ, այցելելով զէթ մօտակայ գիւ-
ղերը, ոչ ստեղծեց մի կեդրոնական
միաբնակ մարմին գիւղերի ցրւած ան-
հատներն ու խմբակները գործի
շարժման մէջ զննելու համար և ոչ էլ
համաձայնութեան եկաւ Դաշնակ-
ցութեան հետ: Առաջնորդը — իր
ըսելով — չէր կրնար գործել մի
մարմնի հետ, որը «իրեն ստորա-
դրեալ չէ». Քաղաք. ժողովը էլ օտ-
քով զլիւծ կը հրաժարէր դառն

փորձից հետեցրած կուսակցութեան
պայմանից, «կրթութեան վերաբե-
րեալ կարևոր ձեռնարկների ու հա-
շիւների քննութեան մասնակից ընել
նաև իր (Դաշնակցութեան) ներկա-
յացուցիւն» իր ձեռնապահութիւնը
վարչութիւնը կ'արդարացնէր ան-
ցեալ տարւոյ բիւտճէի մի քանի հա-
րիւր ոսկիի բացով: Վերջինս՝ ձեռ-
նարկի մեծութեան ու կարևորու-
թեան համեմատ որչափ էլ զգալի լի-
նէր, անգարմանելի չէր: Հարկ եղած
դիմումներով պակասը կրնար լրաց-
ւիլ կամ դրսէն և կամ կրթական
տուրքի գանձման բարեփոխումով
որի դէմ նոր վալին խոստացած էր
արգելքներ չյարուցանել:

Ապացոյց դրան՝ առաջնորդարանի
«ազգային» անւանեալ տուրքի գան-
ձումը, որ ձեռնարկւած լինելով բա-
րեպատեհ ժամանակ (կալոցին) և շա-
բուկանկելով ձմեռն իսկ, անյաշողու-
թեան չը մատնեց:

Կրթական տուրքի դժարութեան
պատճառներից մինն էլ դրսի նպաստ-
ներիով ապահովւած քաղաքի չը մաս-
նակցիւն էր ընդհանուր ձեռնար-
կին:

Սակայն, քաղաքացիներից կազ-
մուած վարչութիւնը այդ ուղղու-
թեամբ ևս քայլ չարեց և քաղաքացի-
ների «անկախ» վարժատները ան-
կարգապահութեան օրինակ հան-
դիսացան գիւղացիների համար:

Սեպտեմբերի ամիսը, այսպիսով,
ազգային վարժարանների բացման
տեսակէտից, անցաւ ապարդիւն: Գա-
ւառական երեսփոխաններից ոմանք,
առաջնորդի ու քաղաք. ժողովի այս
ընթացքը վերագրելով միմիայն նը-
րանց ցանկութեան՝ «չստեղծ հան-
գիստ և վարժարանների պատճառաւ
զլիսացումների չ'ենթարկել», հոկ-
տեմբերի մէջ 32 երեսփոխանների
ստորագրութիւնը կրող մի թղթով
յետ կը վերցնէին նորընտիր վար-
չութեան յայտնած վստահութիւնը և
կառավարէին գումարել նոր երեսփ-
ժողով:

Ներսէս եպիսկոպոսը այս առա-
ջարկութեան պատասխանեց լռու-
թեամբ և թիթիս-Բուսնդ մեկնե-
լով: Նոյն այդ ժամանակները, այ-
սինքն հոկտեմբերի մէջ, Քաղաք.
ժողովի հետ ուսումնական մարմին
ների կողմից ամառական սկսեալ
բանակցութիւնները դեռ չէին յան-
գած որոշ վստահների և դրսից եկած
նպաստներով ապահովւած Սասնոյ
գաղութներուն օգնական չըլիլ տե-
սուչ և ուսուցիչներ հրաւիրելէ զատ,
Քաղաքական ժողովը Ուսումնական
խորհրդին կը խոստանար միայն
տեսչի և օգն. տեսչի ուսուցիչների վը-
ճարումը, որ ընդհանուր տեսչի կար-
ծիքով անբաւական էր գործը ապա-
հովելու համար:

Նոյեմբերի սկզբներին միայն (9ին)
շահագրգռւած կողմերը փխաղարձ
զիջումներով յանգեցան համաձայնու-
թեան, գործը վերսկսեց և դուրս
թողնեց առաջին շրջաբերականը
(Քաղաք. ժողովի և Ուսումնական
խորհրդի համաձայնութեամբ):

Համաձայնութեան կէտերի մէջ ու-
շադրութեան արժանի են հետեւեալ-
ները:

ա) Ազգային գաւառ. վարչութիւնը
կըստանձնէր յարմարագոյն պատաս-
խանալ կրթութեան ապահովու-
թեան, գաղութների վերաբացման, ու-
սուցիչների ուսուցիչների վճարման
(գիւղական հոգաբարձութիւնների
կողմից):

բ) Կրթական տուրքի չափը միա-
լու էր անցեալ տարւանը, կամ փոխ-
ուելու էր ամէն մի գիւղի աշար, աղ-
նամ վէրգուի 1/10ի համեմատ: Ամէն
մի գիւղի վճարած կրթական տուրքի
1/4ը մնալու էր գիւղի հոգաբարձու-
թեան քով, ուսուցիչների ուսուցիչը
ապահովելու համար. մնացած 3/4ը
յանձնելու էր Տնտեսական խոր-
հրդի գանձապահին, կրթական
ընդհանուր պէտքերի համար:

գ) Ընդհ. տեսչին վճարելու էին
յետաձեռն. ուսուցիչները, գրասենեա-
կին ապահովելու էր փայտ, քարիւղ
և այլն: Վերջի պէտքերի ինչպէս և
դրսից հրաւիրուող ուսուցիչների ճանա-
պարհածախսի համար, հեռադրով
առաջնորդից պահանջեց և գանձա-
պահին յանձնեց 25 ոսկի և այլն և
այլն:

Այսպիսով թէև ուշացած, բայց և
այնպէս յոյս կար որ կենդանի աշ-
խատանքով և համեմատաբար գործակ-
ցութեամբ կարելի պիտի լինէր շա-
բուկանկել սկսած կրթական գործը,
առաջ եկած պակասի փխարէն գէթ
զարկ տալով հասարակութեան գի-
տակցութեան և ինքնագործունէու-
թեան բարձրացման: Սակայն ստանձ-
նած պարտականութիւնները և խոս-
տումները Քաղաք. ժողովի համար
գոյութիւն ունէին միայն թղթի վը-
րայ, անւանապէս Նշանակելով ժա-
մանակաւորապէս մի քանի անձեր
գիւղերը չըլիլու և յորդորելու հա-
մար, «վարչութիւնը» վերջացած
համարեց իր գործ ունեցութիւնը:
Դպրոցների վերաբացումը, անոնց
վրայ ունենալիք վարչական-մանկա-
վարժական հսկողութիւնը, ինչպէս և
ուսուցիչների հոգաբարձութիւնների
հետ ունենալիք առօրեայ յարաբե-
րութիւնները, ամէն ինչ մնացած էր
տեսչի վրայ: Այս պարագաների մէջ
խոստացւած օգնական տեսչի հա-
տասնելը՝ ուսումնական խորհրդի ու
տեսչի կարծիքով դարձած էր ան-
հրաժեշտութիւն: Վարչութիւնը սա-
կայն (նշանակելից վերադարձած
առաջնորդի հետ) այլ կերպ կը խորհէր
ի պատասխան եղած դիմումներին՝
նա կը խօսէր «նոր փուլերի» մա-
սին, օգնական տեսչի (միանգամ և
տեսչի) ուսուցիչ վճարելը պայմանաւ-
րելով կրթական տուրքի 25 %
գանձուելու հետ, մի պարագայ որի
յաջողութեան համար ինքը միջոցնե-
րի չէր ձեռնարկել: Այսպիսի մի վե-
րաբերումը համահասարակ էր ան-
բարեացակամ ընթացքի դէպի կըր-
թական գործը, քանի որ նորն վար-
չութիւնը նոյնանման պայման չէր
դրած ոչ մեկանկեց կեանք վարող

առաջնորդի, որ ոռհկից գուրտ ապա-
հովւած է աշահամբոյրներով, պսակա-
դրամներով, վանահայրութեամբ, և
ոչ էլ առաջնորդարանի բազմաթիւ
պաշտօնեաներին ու ծառաներին, ո-
րոնք ներկայ պայմանների մէջ կըր-
թական պաշտօնեաներից դժուար թէ
համարւէին աւելի օգտակար և անհրա-
ժեշտ:

Ջրկելով դպրոցները օգնական
տեսչից, առաջնորդն ու քաղաք. ժո-
ղովը գնացին աւելի հեռուն: Դեկ-
տեմբերի մէջ, երբ կը տիրէին ար-
տակարգ ցրտեր, չը նայած ընդուն-
ւած բիւտճէին և ունեցած դրամին,
— յենելով առաջնորդի հրահանգ-
ների վրայ — գանձապահը մերժեց
ուսուցիչների և տեսչի ուսուցիչներ վը-
ճարելը, փայտ գնելը, նամակներ ու-
ղարկելը:

Քանի որ այդ ծախքերի անհրա-
ժեշտութիւնը որոշուած էր նոյեմբերին,
իսկ նրանց կառարկել և ուսուցիչների
ուսուցիչների վճարելը տեսչի հրահանգ-
ներով ընդունւած էր թէ՛ 1909
նոյեմբերի 3ի արձանագրութեամբ,
թէ՛ այս տարւոյ սկզբի համաձայ-
նութեամբ և թէ անցեալ տարւոյ
գործունէութեամբ, տրւած հրա-
հանգը համարելու էր խախտում
կայացած պայմանագրութեան: Այս
ուղղութեամբ արած դիմումներն ու
բողոքները մնացին անպատասխան:
Այսու հանգերձ ես զինեցի համա-
րութեամբ և շարունակեցի սասնա-
նածս պաշտօնը:

Ս. ԶԱԽԱՐԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻԻՆ

Բարերգի Բասմալի գիւղէն նորա-
հարս հայուհի մը արտին մէջ աշխա-
տած միջոցին, զրապի գիւղերէն
թիւրք պէլի մը տղան իր ճարգերով
կերթայ կառուանգէ հայ կինը և բռն-
նի իսլամացնելով իրեն կին կընէ:
Կնոջ բուն այրը, Ակոյան, կառավա-
րութեան գիւմելով կը պահանջէ կինը,
յայտարարելով որ նոյն իսկ եթէ ուզէ
իսլամ մնալ, ազատ է իր ուզած կրօն-
քին հետեւելու: Իրեն կը պատաս-
խանուի թէ քրիստոնէին նիքաւնը
վաւերական չհամարուիր, իր կինը ալ
իրենը չէ քանի որ իսլամացած է և
իսլամուհի մը քրիստոնէի մը կնու-
թեան չտրուիր: Հայ գիւղացին կը
պատասխանէ թէ ուրեմն ինք ալ իս-
լամութիւնը կընդունի, տիրանալու
համար իր կնոյ, իր պատուին: Քսան-
թացի բոլոր Հայերն ալ ասոր վրայ
ստատիկ յուզուելով կը միանան և
հանրագրութիւն մը զրկելով կառա-
վարութեան կը յայտարարեն թէ
իրենց կինն ու նախնաւոր պաշտպանե-
լու համար ստիպուած են իսլամու-
թիւն ընդունիլ. հետեւ պէս եկեղե-
ցիին վրայ իսլամութեան դրօշը պար-
զած և գուռը փակած են:

Բարերգի առաջնորդարանը թաղ-
րիւղ մը գայմազա մին կը բողոքէ
քանթացի հարսի առեւտրման, ա-

պօրինակը կերպով անոր խաղաղ-
ման և ատոր ծանր հետեւանքներին
դէմ Գալուստի Հիւսիսային պէյ, առանց
առաջնորդարանէն ներկայացուցիչ մը
առնելու իրեն հետ, կենդանի կերպով
Քաղաքի և եկեղեցիին դուռը բա-
նալ կուտայ, դրօշակը վար առնելով,
Բայց առեւանգուած հարաւ չյանձնելու
իր բուն էրկան. հետեւագէտ յուզումն
ալ չէ հանդարտած գիւղին մէջ Պատ-
րիարքարանը թաղելով մը այս խն-
դրի համար բողոքած է Բ. Դրան:

Առանձին առաջնորդ ընտրուած
է Հալէպի առաջնորդական տեղապահ
Շահէ վարդապետը:

ՏԵՐԱՆՈՋԻ ԸՆԴՈՒՆ ԳԱՐԺՆԻՍԻՆԻ ՄԵԿ ԵՈՐ ԵԱԶԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Արտասահմանի մէջ իր կատարած չա-
հատակութիւններով շատ տնուր համար
թողած Սուրէն Պարթեւեան կեղծա-
նունով գրողը՝ որ վերջերս Զմիռնի մէջ
հրատարակող և սահմանադիր-առա-
կավար կուսակցութեան պատկանող Դա-
շինք անուն թերթի մը խմբագրապետու-
թիւնը կը վարէր, այս օրեր նոր փալ մ'ա-
ռեցուցեր է իր մեծագործութիւններին
համարին վրայ որով արժանացեր էր
թերթի քանակ մեր միաժամ հարեւակից
ների համակր ներքին և արտաքին:

Զմիռնեան հարուստ Հայ մը՝ որ
Պարթեւեանին իր կուսակցներէ շատ
աւելի զիտունաւոր գովեստներէն խաբ-
ւած և ազնիւ նկարագրի ու բարոյակա-
նի տէր մէկը կարծած է եղեր զայն,
յաճախ իր տուն ճաշի կը հրաւիրէ և
յարգելի հիւրընկալութիւն կընէ եղեր
Պարթեւեանին, որ փոխարինելու համար
իրեն եղած յարգանքը, իր հիւրընկալ
բարեկամի կինը զլիս հանելով առեւան-
գեր է մեծարժէք ագաւանդեայ զարդե-
ղէններով մէկտեղ և փախեր է Զմիռ-
նէն: Կենթագրուի որ փարիզ փախած
լինին ինը 46 տարեկան է եղեր, հա-
րուստ բայց անուս և դիւրախաբ: Իր
լքած ընտանեկան բոլորին մէջ անմայր կը
թողու այժմ իր դեռահասակ 3 զաւակ-
ներ: Մայրը որ կը բնակի եղեր իր փե-
սայի տան մէջ, սրտին ցաւէն հիւանդա-
ցեր է. իսկ քույրը լալով կը հառաչէ
եղեր անգաղար թէ երանի՜ էր եթէ
քույրս մեռնէր և այսպիսի գայթակղալի
ընթացքի մը մէջ չը գտնուեր:

Աւելորդ կը համարինք մեր կողմէ
գիտողութիւններ ընել այս գայթակղա-
կան դէպքին առթով, որի վրայ այժմ
նողկանքով կը խօսուի ամբողջ Զմիռնի
մէջ, և քննել թէ ո՞վ ինչ չափով պա-
տասխանատու է այս ամէն չարիքների
հերոս և արդէն ծանօթ տխրահաշակ
Պարթեւեանի մը նորանոր չափազան-
թիւններու ապագայ տրուելուն համար...

ՕՍՄԱՆ ՓԱՇԱ ԿԸ ՊԱՏԱՐԱՆԻ

Կը լսենք թէ Դ. զօրաբանակի
քննիչ Օսման փաշա պատերազմական
նախարարութեան հեռագիր մը զըր-
կած է իրեն եղած հարցումին ի պա-
տասխան, որով իբր թէ կը փորձէ
հերքել իրեն վերագրուած յայտա-
բարութիւնները: Օսման փաշա
կը յայտարարէ թէ իր ուղեւորու-
թեան միջոցին ո՛չ մէկ տեղ
ո՛չ հայ և ո՛չ քիւրտ ժողովուրդ
դին կողմէ բարի գալուստի ընդունե-
լութիւն չէ եղած իրեն, միայն կը յի-
շէ որ ճամբուն վրայ, գիւղի մը մօ-
տերը հանգիստ առած միջոցին քանի

մը հայ գիւղացիներ գալով գանգա-
տեր են պաշտօնեաներու և քիւրտե-
րու ընթացքէն, հողային խնդիրնե-
րու անտես առնուելէն, ճամբաներու
չինովեանց չկատարուելէն, որոնց
պատասխաններ է թէ՛ ինք զինուորա-
կան ըլլալուն իրեն չեն վերաբերի
այս կարգի խնդիրները, սակայն միւս
կողմէն Օսման փաշան կը յիշէ թէ՛
գիւղացիներու կողմէ կառավարութեան
անկալատ կարգ մը գիտողութիւններուն,
ինչպէս նաեւ քիւրտերու մասին եղած
գանգատներուն դէմ արժանի պատաս-
խաններ տուած է, այն իմաստով սակայն
թէ բարոյութեան արժանի կրնայ ըլլալ
միայն այն ատեն երբ ներկայ օրերնե-
րուն կատարելապէս համակերպի:
Օսման փաշա ի վերջի կը յարէ թէ՛
ինք մինչև ցարդ իր վարած զինու-
րական և քաղաքական պաշտօնավա-
րութեանց մէջ արդարութեան և
հաւասարութեան նախանձախնդիր
եղած է:

(Ազատամարտ)

Ո՞Վ ՊԵՏԻ ԼԻՆԻ ՀԱԳԳԸ ՓԱՇԱԻ ՅԱԶՈՐԻԸ

Sémaphore-ի թղթակցին Կ. Պօլսէն
օգոստ. 26ին գրած թղթակցութենէն կը
քաղենք հետեւեւը.

Բաւական հետաքրքրաշարժ տե-
սարանի մը ներկայ կը գտնուինք
այժմ. Լիմն օր հրապարակի վրայ
յայտնապէս կը յուզեն այս խնդիրը
թէ ինչ կերպով կարելի է հրաժա-
րեցնել Հազգը փաշայի նախարարու-
թիւնը որին Երեսփոխանական ժողո-
վը փալուն կերպով վստահութեան
քուէ տուաւ իր արձակուրդէն ա-
ռաւ և որ սակայն այժմ դադրած է
հաճելի լինելէ. Բայց մեծ եպարքոս
Հազգը փաշան իրեն դէմ եղած այդ-
խորհրդակցութիւններէն յուզուած
լինելու դէմք ցոյց չտար. ինք հաս-
տատապէս որոշած կերակ իր պաշ-
տօնէն հեռանալ մինչև որ զինք
չվճռեն և այդ ալ Երեսփոխանական
ժողովին միջոցով կրնայ լինել. ինչ
ալ ընեն իրեն դէմ, զինաթափ չպի-
տի լինի, չպիտի հրաժարական տայ,
պիտի սպասէ խորհրդարանի նստա-
շըրջանի վերաբացման, պիտի ներ-
կայանայ Երեսփոխանական ժողովին
և անոր առջև պարզելով իր 21ամեայ
եպարքոսութեան միջոցին կատարած
գործերը, ազգին ներկայացուցիչնե-
րէն պիտի խնդրէ վճառել թէ լաւ վար-
ուած է թէ գէշ Գօմիդէն որ վարժ-
ուած էր նախարարները հրաժարե-
ցնելու երբ իրեն այդպէս յարմար
երևեր, հիմա Հազգը փաշայի գիմա-
դրութեան վրայ զարմացած մնա-
ցած է, մանաւանդ որ իր վարիչներն
ալ տարակարծիք եղած են և չեն կըր-
ցած համաձայնութեան մը գալ Հազ-
գը փաշայի յաջորդին ընտրութեան
մասին: Նախարարական գրէթէ բո-
լոր պաշտօններին համար նշանակուե-
լիք անձներն որոշուած են. բայց ո՞վ
պիտի լինի մեծ եպարքոսը, անհա-
խնդիրը որ դեռ չէ լուծուած:

Նոր դահլիճ մը կազմութեան համար
բանակցութիւնները Սալոնիկի մէջ է
որ կը դառնան, իթթիհատի կեդրո-
նական գօմիդէին մէջ. Հիմակէն յայտ,

նի է որ Ճափիտ պէյին պիտի յանձ-
նուի երկմտական նախարարութիւնը,
Գօմիդէի ընդհանուր քարտուղար
Հաճի Ատիլ պէյ պիտի լինի ներքին
գործերի նախարար և Սալոնիկի վալի
ի պարահիմ պէյ՝ կրթական նախարար:
Կըսուի նաեւ թէ ներքին գործերի
այժմեան նախարար Թալիլ պէյ և իր
նախորդը Թալէադ պէյ պաշտօն
պիտի ստանան նորակազմ նախարա-
րութեան մէջ. Կ. պօլսի գօմիդէն որ
Սալոնիկի գօմիդէին համակարծիք
լինելէ հեռու գտնուած է մի քանի
անգամ, մեծ եպարքոսութեան հա-
մար առաջարկեր էր պատերազմա-
կան նախարար Մահմուտ Շէվքէթ
փաշայ: Բայց Սալոնիկի գօմիդէն
պարզապէս մերժեց իր այդ առա-
ջարկը, առարկելով թէ ազգային
պաշտպանութեան վերակազմութեան
մեծ գործը, որին ձեռնարկած է յե-
տագիւորութեան յաղթանակից այդ
փալուն զինուորականը, անոր ամբողջ
ժամանակը գրաւած լինելով, ինք
չպիտի կրնայ պատշաճ կերպով զբա-
ղիլ կառավարական գործերով և
պէտք եղած ուշադրութիւնը նուիրել:
Հետեւապէս Սալոնիկի գօմիդէն մը
տաղիր է գրմել Հիւսէյին Հիմի փա-
շային. կը մնայ գիտնալ թէ Հիմի
փաշան որ տակաւին երեկ գօմիդէին
դէմ սխալակութիւն ունէր, 1909ին
մեծ եպարքոսութեան զինք տապե-
տական ձեռք մը ճանքելուն համար,
պիտի ընդունի՞ նորէն իշխանութեան
գլուխ անցնի, Սալոնիկի այդ էֆէն,
տիններ թաթին տակ, Մանաւանդ որ
զրոյց կը չլի թէ Հիմի փաշան պար-
զապէս նեցուկի մը դերը պիտի կա-
տարէ, քիչ յետոյ Ճափիտ պէյը մեծ
վեզիրութեան բարձրացնելու հա-
մար:

Այսու ամենայնիւ վերջնական որո-
շում մը չպիտի տրուի գօմիդէի բոլոր
ակումբների համաժողովէն առաջ որ
պիտի գումարուի Սալոնիկի մէջ սեպ-
տեմբեր 5ին (Հ. Տ.): Այդ համաժո-
ժողովի մէջ է որ պիտի որոշուի իթ-
թիհատի կուսակցութեան բանկիք
ուղղութիւնը, Տէրութեան թէ՛ ար-
տաքին քաղաքականութեան և թէ՛
ներքին քաղաքականութեան մասին:
Իթթիհատի երկու հատուածները,
ճափիտեան խմբակը և սատրպեան
խմբակը, դէմ առ դէմ պիտի գըր-
նուին հոն Ճափիտեանները կը յու-
սան թէ յաղթանակը իրենք պիտի
տանին: Միայն թէ այդ պարագայի
մէջ շատ կարելի է որ գնդապետ Սա-
տրպ պէյի հիմնած Օսմանեան
Միութեան յարողները, տէօնմէներին
և ֆրանմասոններին դէմ իրենց ունե-
ցած հակառակութեամբ, չուզեն
ուէ կապակցութիւն ունենալ իթթի-
հատի հետ և այն ատեն Երեսփոխա-
նական ժողովին մէջ կուսակցական
նոր կազմակերպութիւն մը երևան
գայ որ կրնայ գէշ դերքի մը մէջ
ձգել Գօմիդէին կերակի թէ Գօմիդէն
նախատեսած է այդ վտանգը որով
հետեւ կը պատրաստուի հրացանը
մէկ ուսէն միւսը տեղափոխե-
լու (այսինքն իր գործելակերպը
փոխելու): Եթէ պէտք է հաւատք ըն-

ծայել և պօլսի գօմիդէի վարչութեան
անդամ, Կ. պօլսի երեսփոխան և «Թա-
նին» ի խմբագրապետ Հիւսէյին Ճա-
փիտ պէյի յայտարարութիւններին,
ազգայնական երիտասարդ-թիւր-
քերը պիտի այրեն ինչ որ մինչև այ-
սօր կը պաշտէին: Չսփազանց կեդ-
րոնացման, համիսլամութեան և հա-
մաթիւրքութեան այդ մոլեռանդ ա-
ռաքանները թողով այդ հին սկզբ-
բունքներ, իրենց հակառակորդներ
ծրագրերը պիտի սեփականեն իրենց:

Որչափ ալ տարօրինակ երևի ս,
գօմիդէներ իրտըրը որ երբեմն ըս-
պանալիքներ կը տեղար ապակեդրո-
նացման դրութիւնը պաշտպանել
յանդգնողներին, այսպիսի յայտա-
բարութիւններ կընէ այժմ:

«Նոր Թիւրքիան պէտք է ջանայ
որ թիւրքացման և համիսլամու-
թեան քաղաքականութեամբ մը եր-
կուցեն չպատճառէ. բուն իսկ իր
չափն այսպէս կը պահանջէ. Ամբողջ
աշխարհին առջև այս յայտարարելէ
յետոյ, մենք պէտք է վարուինք այն-
պիսի անկեղծութեամբ և պարզու-
թեամբ որ մեր հակառակորդներն ալ
չկրնան կասկածի ենթարկել մեր բա-
րի դիտաւորութիւնները: Օսմանեան
միւս ազգութիւնները ձուլել, զանոնք
թիւրքացնել, միթէ՞ կարելի է այդ-
մէնէն աւելի քաղաքակրթութեամբ,
ամէնէն աւելի զարգացած երկրներ-
ի փորձառութիւնն ալ կապացուցա-
նէ արդէն թէ ձուլելու քաղաքակա-
նութիւնը ցնորք մ'է միայն և վը-
տանգաւոր ցնորք մը: Եթէ մենք
թիւրքերս նոյն իսկ փափաքէինք
որ թիւրք տարրն իր մէջ կլլէր օս-
մանեան միւս ցեղերը, պարզապէս
անկարելի միտած պիտի լինէիք:
Ինչու ուրեմն ի զուր սպասել մեր
ջանքեր անկարելին համար երբ
աւելի օգտակար է որ մեր ջանքեր
նուիրենք իրադրոծելի բաներին:
Մէկ խօսքով՝ անխեղութեան և ա-
պուշտութեան ապացոյց մը կը լինէր
անկարելին հաւատալ և զայն իրա-
գործելու աշխատիլ:»

Այս խօսքեր, որոնց նպատակն է
վստահացնել քրիստոնեայ ազգու-
թիւնները և ընդդիմադիր կուսակ-
ցութենէն տնջալու Ապանացիներն
ու Արաբները, շատ ճարտար կերպով
ըսուած են: Բայց խնդիրը միայն
գեղեցիկ խոստումներ տալու վրայ
չէ. պէտք է տրուած խոստումները
կատարել: Գօմիդէն մինչև այժմ խոս-
տումների մէջ չալլ եղած է, բայց
ատոնցմով չահագորդուողները կը
սպասեն միշտ և չեն տեսներ ատոնց
գործադրութիւնը:

ՊԱՐՍԻ ԱՍՏԱՆ

Բարձրութեան հեռագրած են օգոստ.
27ին. «Պարսկաստանի հիւսիսակողմը,
Ղօշանէն մինչև Կահուր, Մէհմետ Ալի
ձեռքն անցած է: Թէհրանէն, ճանրայ
ելած զօրաբանին մը փորձեց շրջապատել
նախկին Շահի զօրքերը և հասնիլ Կա-
հուր. բայց ճանապարհին թիւրքմէներ-
ի հետ կուուի բանակելով յետ նահան-
գից, թէհրանէն հաղորդուած անհատա-

ገብ